

Au-pair ako inštitucionálny problém

Lenka Krištofová

In *Gender, rovné príležitosti, výzkum. Sondy ze Slovenska. 1/ 2011. Vol. 12.*

Búriková, Z., Miller, D. 2010. *Au pair*. Cambridge: Polity Press, 209 s.

Dvadsať rokov, ktoré uplynuli od otvorenia hraníc postkomunistických krajín, je doba, ktorá je z hľadiska svojej dĺžky dostatočne priaznivá pre reflektívny pohľad na fenomén au-pair. Prvá ucelená publikácia, ktorá ašpiruje na systematickejšie analytické skúmanie au-pair a zároveň pochádza od slovenskej autorky, sa objavila v roku 2010. Kniha s názvom *Au pair*, ktorú napísala Zuzana Búriková v spolupráci s Danielom Millerom, vyšla v anglickom jazyku vo vydavateľstve Polity Press. Rozdelená je na sedem hlavných kapitol a záver: (1) *Why not?*, (2) *An Embarrassing Presence*, (3) *The Hard Work and the Soft Touch*, (4) *Sort of English*, (5) *Bored in Beddingham*, (6) *Men*, (7) *Out of Time*, *Conclusion: Structure, Behaviour and Consequence*. Obsahovo nosnú časť knihy tvorí výskum, ktorý prebiehal v rokoch 2004 až 2005. Autor a autorka strávili v regióne Londýn obdobie jedného roka a realizovali rozhovory s 50 slovenskými au-pairkami a 86 rodinami.¹

Svoj zámer a východiská formulujú v stručnom, zhruba štvorstranovom úvode knihy (*Prologue*). Avšak podstatnejšie než rozsah úvodnej pasáže je to, že sa nedozvedáme takmer nič konkrétne o tom, *ako* a *prečo* boli rozhovory s au-pairkami projektované (na základe akých teoretických konceptov, z akej pozície, s akými predbežnými hypotézami, ako zneli otázky, ako prebiehali rozhovory a pod.). V úvodnej časti sa o publikácii hovorí: „Táto kniha je o tom, aké je byť au-pairkou v západoeurópskom meste. Kniha hovorí nielen o tom, čo znamená pracovať pre nejakú rodinu, ale je aj o celkovej skúsenosti au-pairiek – od rozhodnutia až po realizáciu, o sebvnímaní au-pairiek a o dlhodobých dôsledkoch tejto práce na ich život. Zakladá sa na tom, že sme s au-pairkami strávili rok. Skúmali sme ich etnograficky, teda štandardnou metodológiou, ktorú antropológia používa. Podujali sme sa na túto prácu preto, lebo si myslíme, že podobne ako pri ostatných formách domácej práce, väčšina ľudí pokladá túto inštitúciu za samozrejmu.“² (S. 1)

¹ Rozdiel v zastúpení rodín a au-pairiek spôsobil fakt, že v niektorých prípadoch išlo o rodiny, ktorých au-pairky sa objavujú vo výskumnej vzorke, v iných nie, ako aj to, že niekoľko dievčat počas roka zmenilo rodinu. Rozhovory s au-pairkami realizovala Zuzana Búriková, s rodinami pracoval Daniel Miller.

² Všetky citované úryvky z knihy preložila L. K.

Zuzana Búriková (sociálna antropologička a vedecká pracovníčka na Ústave etnológie SAV, Bratislava) a Daniel Miller (profesor antropológie na University College, Londýn) sa vyjadrujú, že výskum a celá publikácia sú založené na metódach zúčastneného pozorovania a na štúdiu materiálnej kultúry. No výsledná podoba publikácie, ktorá nereferuje na takmer žiadne externé zdroje či teoretické prístupy, koncepcne s nimi nepracuje a ani sa na ne nevzťahuje, otvára v mojom ponímaní otázku potreby interdisciplinárneho a referenčného charakteru etnografických metód. O to viac, že autorka a autor vyjadrujú zámer, aby ich publikácia bola chápaná ako akademická a analytická (s. 1). Vzhľadom na to, že odkazy na existujúce teórie sa berú do úvahy iba čiastočne v závere (*Conclusion*, s. 171–183) a potom viacej v častiach *Appendix: Academic Studies of Domestic Labour* (s. 184–199) a *References* (s. 200–203), ale aj preto, že analyticky ladené pasáže v hlavnej časti knihy takmer absentujú alebo sú striktné oddelené, sa nazdávam, že sa nepodarilo úplne naplniť pôvodný cieľ „kombinovať individuálne príbehy s analytickými kapitolami“ (s.1). Zatiaľ čo prvého je v publikácii prevažná väčšina, druhé je skôr ojedinelé.

Ak berieme do úvahy, že cieľom bolo vychádzať z nazbieraného empirického materiálu a generovať teóriu (bez vzťahu k „mainstreamovej literatúre o domácej práci“, s. 1), možno sa pýtať, akú výpovednú hodnotu majú príbehy a modelové dni, ktoré sú publikované tak, že sú poskladané z príbehov viacerých au-pairiek alebo z viacerých dní. V súvislosti s uvedeným, hoci v inom kontexte, Zuzana Kiczková hovorí: „Ak by sme do textu zasahovali a vylúčili z neho potenciálne háklivé pasáže, interview prestane byť autentické, zmení sa význam primárneho textu a empirický subjekt nemusí byť presvedčivý.“³ (Kiczková 2007: 108) Nielenže nevieme, čo a ako sa autor a autorka pýtali, nedisponujeme ani poznatkom, ktorá časť je fiktívna, ktorá zaznela v rozhovoroch (v inej situácii by pôvodný text respondentiek naznačovali citujúce úvodzovky doplnené komentárom), a ani nevieme, ako ich autori skladali. V rozhovoroch prebiehajú zo strany hovoriacich procesy *sebaštylizácie* a *selekcie* a už i tak stojí výskumníčka a výskumník pred mnohými možnými výzvami, o to viac platí, že zasahovanie do výpovedí⁴ jednotlivých subjektov môže vo výsledku spôsobovať interpretačné posuny.

Použité metódy umožňujú podľa autorského tímu zobrazovať au-pairky ako *komplexné* osoby a ako *aktívnu* stranu vzťahu, na ktorej sa takisto ako na strane rodiny

³ Citát referuje na metodologické uchopenie skúmanej problematiky v publikácii *Pamäť žien* (Kiczková, et al. 2006).

⁴ Odlišuje sa od fiktívnosti mien alebo od malých zmien (vynechanie detailných informácií) v texte za účelom uchovania anonymity respondentiek, ktoré nemusia znamenať výrazný zásah do autenticity príbehov.

objavujú predsudky, stratégie, vypočítavosť. Tvrdia, že „klasický“ prístup chce odhaliť *zneužívanie a nerovnosť*, kým v tejto publikácii sa skúmajú rovnocenne *obe* strany vzťahu: „Skúmame vykorisťovanie, moc a predsudky. No iste by sme si mohli predstaviť, že sa pozície vymenia a au-pair, ktoré by mali takú možnosť, by sa správali podobne ako hosťovská rodina. Rasizmus, stereotypy a využívanie sa objavujú na oboch stranách.“ (S. 2) Je nepochybne prínosné, že Búriková a Miller si uvedomujú komplexnosť vzťahu rodina – au-pairka. Umožňuje im to vyhnúť sa zjednodušenému redukovaniu au-pairky na „obet“ a rodiny na „páchateľa“. O komplikovanom probléme rasizmu a predsudkov na oboch stranách vzťahu hovorí najmä kapitola *Sort of English* (s. 87–113). Rodiny môžu mať o Slovenkách výrazne skreslené predstavy: „Stále existuje veľa londýnskych rodín, ktoré si spočiatku predstavujú au-pairku ako bytosť na pomedzí Heidi a Mary Poppins.“ (S. 87) Autori uvádzajú, že Slovenky sú zväčša vnímané ako rurálne, antikultúrne, bez vzťahu k vzdelávaniu, bez ambícií, hoci s benefitom, že „rurálnosť“ môže byť hodnotená kladne (úprimnosť, pracovitosť, jednoduchosť, „nadanie“ starať sa o deti a pod.). Na druhej strane, Búriková a Miller poukazujú aj na predsudky a stereotypy vo vzťahu k etnicite, viere a národnosti, ktoré sa objavujú zo strany au-pairiek (s. 87–94, s. 96–106). V rámci týchto predsudkov vystupujú anglické rodiny⁵ ako pokrytecké či chladné. Z rodového hľadiska je zaujímavá otázka femininity a materstva, ktoré v diskurze figurujú: „(Túto) neschopnosť konať ako správna matka vnímajú au-pairky ako ďalší dôkaz všeobecnej absencie femininity, ktorú už aj tak pozorujú u anglických žien, keďže sa odmietajú skrásľovať mejkapom a oblečením. (...) Ďalší, trochu pozitívnejší spôsob vnímania je, že Angličanky milujú svoje deti, no nie sú schopné kombinovať starostlivosť o deti, domácnosť a vlastnú kariéru. Na rozdiel od Sloveniek, ktoré to 'vedia zvládnuť'.“ (S. 92)

Hoci Búriková a Miller hodnotia vzťah rodiny a au-pairky ako recipročný, menšiu váhu pripisujú jeho silne asymetrickému charakteru. Nazdávam sa, že je to spôsobené tým, že pozornosť sústredia na *mikróúroveň* a *individuálnu rovinu* fenoménu au-pair. Hoci ich zaujíma *inštitúcia* au-pair a zmeny v rámci nej, hoci sa v materiálnej analýze ukazuje, že au-pairky sú zneužívané⁶ a kontrolované prostredníctvom tela, sexuality, priestoru a zvyšovania záťaže (*The Hard Work and the Soft Touch*, s. 60–85), publikácia sa nezameriava ani tak na mocenské asymetrie, ako skôr na vzájomnosť. Inherentné, štrukturálne fungovanie au-pair a globálnejšie súvislosti tak zostávajú mierne zastreté. Asymetria vo vzťahu a fakt, že často

⁵ Stereotypné predstavy a predsudky sa týkajú aj židovských, moslimských a „čiernych“ rodín.

⁶ „Zuzana zistila, že v 82 z 86 prípadov zamestnávateľov, z ktorých mnohí vykresľovali sami seba ako *'mäkkú ruku'*, v skutočnosti očakávali od svojej au-pairky prácu nad povolený rámec hodín alebo porušovali inú časť právnych predpisov.“ (S. 79)

nedochádza k dialógu a vyjednávaniu, sa prejavuje tak, že si au-pairky vytvárajú kompenzačné mechanizmy a únikové stratégie (prejedanie sa, „neviditeľné“ jedenie a pod.).

V kapitole s názvom *Why not?* autor a autorka opisujú štyri individuálne príbehy dievčat (Barbora, Jarmila, Darinka, Ivana). Barbora je rurálne, vidiecke dievča, ktoré má blízky vzťah k zvieratám a plánuje si dokončiť PhD. Rozhodla sa stať au-pairkou, lebo si chcela naakumulovať kapitál, zlepšiť si angličtinu a premyslieť si, čo ďalej urobiť so svojim životom. Jarmila má 21 rokov a vyzerá ako modelka. Má priateľa, no zatiaľ sa nechce usadiť. Odísť do Londýna sa rozhodla spontánne, motiváciou migrácie bola v jej prípade nezávislosť, osamostatnenie sa, ale aj peniaze. Londýn si predstavovala ako štýlové centrum kultúry, nakupovania a hedonizmu. Podobne ako Jarmila, aj Darinka z Trenčína chápe au-pair ako zdroj financií, ale aj ako druh vzdelania a zdroj poznania (o rodičovstve). Preto, aby sa „naučila“ viac, Darinka počas roka päťkrát zmenila rodinu. Ivana zo Žiliny skončila dievčenskú školu a nemohla si nájsť dobrú prácu. Nápadom jej matky bolo, aby sa stala au-pairkou. Takmer ani jedno z dievčat nevedelo, do čoho ide, a ich motivácia bola vždy mierne odlišná (financie, sebarealizácia, zdokonalenie v jazyku, čas na rozmyslenie si budúcnosti a pod.). Príbehy poukazujú na kontrast očakávania dievčat pred tým, ako sa stali au-pairkami, a vytriezvenia a dezilúzie, ktoré prišli neskôr. Hoci sú tieto príbehy a skúsenosti vo svojej jednotlivosti nesmierne zaujímavé a autorka s autorom naznačujú aj niektoré zaujímavé štrukturálne aspekty au-pair (asymetria informácií poskytovaných cez agentúru, falzifikácia referencií a rozhovoru, agentúrna požiadavka úsmevu na fotke, šok po príchode do krajiny a nový druh zodpovednosti), kapitole chýba väčší analytický presah. Zostáva pri „fenomenológii“ problému, hoci by ho mohla komplexne a systematicky skúmať. Posunúť sa k hlbšej analýze a širším súvislostiam by podľa môjho názoru pomohla práve kritická a reflektívna práca s teoretickými materiálmi, ktoré na túto tému už boli publikované.⁷

Ako ďalší príklad je možné uviesť aj presvedčenie, že au-pair je možné chápať ako *rite de passage* (prechodový, iniciačný rituál; najmä kap.7, s. 156–170), resp. ako *gap year* (prestávka v kariére, rok v zahraničí strávený zväčša cestovaním, charitatívnou prácou, získavaním skúseností a pod.). Hoci si podľa vlastných slov autor a autorka uvedomujú, že pre porozumenie au-pair je potrebné brať do úvahy nielen osobné a individuálne, ale aj politické a ekonomické faktory, pozornosť sa výrazne prechýľuje na stranu individuálnych aspektov, pričom dochádza k trivializácii globálnych ekonomických a politických súvislostí. Súčasťou rozhodnutia stať sa au-pairkou sú nepochybne aj osobné vzťahy, ktoré zdôrazňuje

⁷

Literatúra je v časti *References* zastúpená menami ako B. Anderson, S. Hess, B. Ehrenreich, S. R. Parreñas, A. Hochschild, P. Bourdieu a i.

publikácia, no fenomén au-pair nie je možné interpretovať iba na tejto úrovni: „Vo väčšine prípadov sa skutočné príbehy au-pairiek značne líšia od stereotypných rozprávání o východných Európankách, ktoré sa migráciou pokúšajú zlepšiť svoju ekonomickú situáciu. Stať sa au-pair nie je ani žiadnou formou kultúrneho turizmu: väčšina au-pairiek nemá peniaze na to, aby boli kultúrnymi turistkami, ktoré utrácajú. Hoci by aj chceli. Ak je tu nejaký faktor, ktorý ovplyvňuje to, prečo sa niekto stane au-pair, a ktorý zohráva podstatnú úlohu, je to ten, ktorý akademická literatúra ignoruje. Ak však reflektujeme, prečo väčšina ľudí robí vo svojich životoch iné kľúčové rozhodnutia, tento dôvod bije do očí – je to kvôli osobným vzťahom.“ (S. 23) Búriková a Miller teda kladú dôraz na tento typ motivácie, na túžbu dievčat získať odstup od rodičov alebo od partnera, rozísť sa s chlapcom, prípadne vyrovnať sa s rozchodom (s. 140). Zaujímavé pritom je, že možnosť lesbickej orientácie bohužiaľ vynechávajú, hoci podľa stručnej zmienky (s. 167) medzi ich respondentkami bolo aj dievča s lesbickým vzťahom. Trochu protirečivo v tomto kontexte vyznievajú aj príbehy, v ktorých príčinou migrácie sú financie alebo získanie práce (napríklad spomínaný Ivanin príbeh z prvej kapitoly). Za povšimnutie stojí aj to, že kým iní autori či autorky, ktoré sa venujú migračnej problematike a problematike starostlivosti, hovoria o ilúzii slobodného rozhodnutia individua (Ehrenreich, Hochschild 2002), autorka a autor tejto publikácie hovoria o *individuálnych príčinách rozhodnutia dievčat*. Zatiaľ čo literatúra, ktorá do úvahy berie globálny kontext a štrukturálne nastavenie tohto fenoménu, pomenúva zneužívanie a porušovanie práv, hovorí o lacnej pracovnej sile, či dokonca o „postmoderných otrockých pomeroch“ (Hess 2000/2001, s. 266), Búriková a Miller charakterizujú au-pair ako prechodné štádium medzi dvomi stabilnými fázami kariéry, ako *gap year* alebo *rite de passage*.

Inštitúcia au-pair sa podľa tejto publikácie odlišuje od iných foriem domácej práce. Nemôžeme ju chápať ako druh práce, keďže viaceré z jej aspektov nie sú formálne aspekty práce. Podľa autorky a autora au-pair nevychádza ani z medzinárodného rozdelenia práce, ani zo slúžkovskej tradície, ale skôr z egalitárnej tradície nemeckých a anglických rodín strednej triedy, ktoré posielali mladé ženy do Francúzska a Švajčiarska, aby si zlepšili francúzštinu. Nazdávam sa, že Slovenky (a v súčasnosti mnohé ženy, predovšetkým z krajín druhého a tretieho sveta) nefungujú v rovnakom egalitárnom systéme a v tradícii, aké sa tu predpokladajú. Je prekvapujúce, že tieto historické a geograficko-politické špecifickosti autori neberú do úvahy. Aproximačná politika Európskej únie (a dnes aj reálny posun strednej Európy smerom k privilegovaným spoločnostiam) navádza k tomu, aby sme prehliadali

symbolické a ekonomické nerovnosti medzi krajinami,⁸ no podľa môjho názoru sa práve pri celistvom pohľade na au-pair vypuklo ukazuje, že táto inštitúcia počíta s nerovnosťou medzi bohatými a chudobnejšími štátmi a s existenciou skupiny ekonomicky a sociálne marginalizovaných žien. Skúmať au-pair skutočne ako *inštitúciu* by znamenalo zamerať sa aj na to, že je súčasťou globálnych ekonomických vzťahov, ale aj na to, že je previazaná s rodovou deľbou práce a komodifikáciou starostlivosti. Autori si uvedomujú, že pri au-pair fungujú inštitucionálne základy, ktoré sa spoliehajú na správanie au-pairiek a hosťujúcich rodín (t. j. koncepty dočasnosti, neformálnosti, cudzinctva, s. 171), nedostávajú sa ale k ich nadindividuálnej dimenzii.⁹

Podstatná časť publikácie je venovaná materiálno-kultúrnej analýze (s. 32–59, s. 114–136). Búriková a Miller si všimajú spôsob, ako au-pairky a rodiny vnímajú priestor domácnosti. Au-pairky sú citlivé na zdanlivé drobnosti, napríklad na to, ak rodina používa izbu ako skladisko. Používajú svoju izbu na vyjadrenie vzťahu k rodine a práci (neporiadok, dôsledné dekorovanie a vylepšovanie izby alebo úplne neosobný vzťah k izbe). Ako typický au-pair štýl je uvedené zariadenie z IKEA, ktoré indikuje nielen modernosť, ale aj ľahkú vyčistiteľnosť, nahraditeľnosť a finančnú nenáročnosť. V týchto pasážach sa tiež opisuje kontrola pohybu v spoločnom priestore (ústiaca až do určovania času na sprchovanie), „neviditeľné jedenie a pitie“ alebo aj prejedanie sa (*An Embarrassing Presence – How not to make an impression*, s. 51–59). Autori ich výstižne označujú ako stratégie – v jednom prípade minimalizácie a skrývania svojej prítomnosti pred domácimi, v druhom prípade kompenzácie za nezaplatené nadčasy. V uvedených pasážach podľa môjho názoru spočíva prínosnosť knihy. Je ľahko predstaviteľné, že mnoho britských rodín skutočne nemalo ani potuchy o tom, že au-pairky takéto stratégie praktizujú (spätné napĺňanie kartónov od nápojov, zámerné neotváranie nenačatej stravy a pod.). Kapitoly *Bored in Beddlington* a *Men* skúmajú voľnočasové aktivity au-pairiek a ich vzťahy s mužmi. Tieto pasáže opäť prostredníctvom príbehov opisujú aspekty zo života au-pairiek: klebetenie, ne/vytváranie vzťahov s Angličanmi v ich veku, český a slovenský komunitný život, navštevovanie kurzov,

⁸ K tomuto nepochybne vedie aj charakter výskumnej vzorky. Tvoria ju ženy od 18 do 31 rokov, ktoré prišli do Londýna na obdobie 6 mesiacov až 4 rokov, zvyčajne prostredníctvom špecializovaných agentúr. Polovica z nich pochádzala z rurálneho a polovica z urbánneho prostredia. 13 zúčastnených au-pairiek malo univerzitný titul, 5 z nich pracovalo na svojom PhD. Iné práve skončili strednú školu. Zaujímavé by bolo sledovať i skupinu mladých žien, ktoré túto činnosť vykonávajú ako svoje povolanie, menej kvalifikované a staršie ženy, alebo konfrontovať uvedené chápanie au-pair napr. vo vzťahu Veľká Británia – krajiny tretieho sveta.

⁹ Posun k nadindividuálnej rovine problému sa priamo ponúka na konci každej kapitoly. Namiesto tzv. *Snippet*, ktoré tvoria úryvky z časopisu *Markiza*, blogu *SME* alebo materiálov Student agency, sa mohli autor a autorka pokúsiť radšej o zhrnutia.

webových portálov, krčiem, kostolov, priateľstvá medzi au-pairkami, kontrast pôvodných očakávaní a neskoršej banality. Jednou z foriem trávenia voľného času je aj nakupovanie, ktoré au-pairkám umožňuje únik a dočasné primiešanie sa k inej triede (*To London, to London to buy a fine... Primark sweater*, s. 128). Hoci obdobie au-pair je „dievčenský čas“ (s. 137), Búriková a Miller si všimajú aj vzťahy s mužmi, predovšetkým potenciál pre väčšie riskovanie a krátkodobé vzťahy, ale aj reštriktívny prístup rodín k vzťahom dievčat.

Keďže rozhovory boli realizované aj s 5 au-pairmi, práve v kapitole *Men* (najmä *Male au pairs*, s. 150–155) sa objavuje materiál s veľkým potenciálom na preskúmanie rodových aspektov au-pair. Tvrdenia, v ktorých sa rysuje rozdiel medzi ženami a mužmi au-pairmi, napr.: „muži prichádzajú do Británie skôr preto, aby mohli naplniť svoju povinnosť získať dostatočné finančné prostriedky na kúpu bytu, postavenie domu, založenie rodiny alebo – v niektorých prípadoch – podniku“ (s. 147), sa však ďalej nerozvíjajú a autorka s autorom nevyužívajú ich analytický potenciál. Viac rodovo zameranej analýzy a kontextualizácie by si vyžadovali zistenia, že existuje odlišný prístup k mužským au-pairom, že od au-paira sa očakávajú iné vlastnosti (napr. fyzická sila), že v súvislosti s au-pairmi vo výraznej miere existuje riziko obvinenia z pedofílie alebo že chlapci majú menšie problémy s upratovaním, pretože je to „iba ich práca“ a kritiku nevzťahujú k *ideálu dobrej gazdinej alebo matky* (s. 152).

Pri fenoméne au-pair zohráva úlohu prelievanie a kombinovanie pracovnej a rodinnej sféry. Búriková a Miller tento fakt zachytávajú v pomenovaní au-pair ako diskurzu „pseudorodinného usporiadania“. Au-pairky žijú s rodinou, no nie sú jej súčasťou. Za svoju prácu dostávajú peniaze, no tie sa nechápu ako zdaňovaná mzda, ale ako vreckové. Nemali by pracou stráviť viac ako 5 hodín denne a dva dni v týždni by mali mať voľné. Koncept pseudorodiny, v ktorom má byť au-pairka súčasťou domácnosti skôr ako členka než ako pracovná sila, však prispieva k využívaniu mladých žien a k nerovnému zaobchádzaniu s nimi (umožňuje žiadať obeť pre vec rodiny, bez finančnej odmeny). Pre ženy je zväzujúci, pretože nemusia mať záujem o intenzívny/pseudorodičovský vzťah.

Búriková a Miller formulujú svoje odporúčania, ktoré, ako veria, by mohli zlepšiť situáciu na oboch stranách vzťahu. Ja sa však nazdávam, že diskurz pracuje skôr v neprospech au-pairiek ako rodín. Vylepšenia, ktoré autor a autorka navrhujú, majú podobu legislatívnych úprav (definovanie práva byť doma mimo pracovného času, ľahkého upratovania a pod.), ale aj reálnej inštitucionálnej kontroly (napr. ombudsperson pre au-pairky).

Inštitúcia au-pair by mala prekonať zmeny, no v duchu tejto publikácie by mala byť au-pair začlenená pod rodinnú sféru, t. j. nemala by byť regulovaná ako zamestnanie, hoci by mala byť relatívne autonómna. Tento záver je vzhľadom na predošlú kritickú reflexiu pseudorodinného usporiadania au-pair pomerne prekvapivo jednoznačný. Nazdávam sa, že by za zváženie stála (aj preto, že au-pair má často blízko ku kontrahovanej práci) otázka regulácie au-pair ako práce, ktorá by umožnila vyhnúť sa zneužívaniu v „mene rodiny“. Aj keď au-pair môže mať v životoch mladých žien z mnohých dôvodov emancipačný charakter, chápanie au-pair ako iniciačného rituálu, podobne ako rodinného usporiadania, by mohlo napomáhať ospravedlňovanie a toleranciu nevýhodných podmienok, šikanovania a nadpráce.

Literatúra:

Ehrenreich, B., Hochschild, A. R. (eds.) 2002. *Global Woman: Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books.

Hess, S. 2000/2001. „Au-pairstvo: migračná stratégia mladých žien zo Slovenska.“ *Aspekt*, č. 2/2000–1/2001: 265–271.

Kiczková, Z. et al. 2006. *Pamäť žien. O skúsenosti sebautvárania v biografických rozhovoroch*. Bratislava: IRIS.

Kiczková, Z. 2007. „Vy/rozprávaná a pre/žitá biografía. Interpretačná analýza naratívneho interview.“ Pp. 96–111 in Cviková, J. et al. (eds.) *Histórie žien. Aspekty písania a čítania*. Bratislava: ASPEKT.